

SODBA DOLHAR ZOPER REPUBLIKO SLOVENIJO

SVET EVROPE

EVROPSKO SODIŠČE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

TRETJA SEKCIJA

(Pritožba št. 66822/01)

SODBA

STRASBOURG

18. marec 2008

Ta sodba bo postala dokončna pod pogoji iz drugega odstavka 44. člena Konvencije. Mogoče je, da bo na njej opravljena uredniška redakcija.

V zadevi Dolhar zoper Republiko Slovenijo je Evropsko sodišče za človekove pravice (tretja sekcija) v senatu, ki so ga sestavljali:

Josep Casadevall, predsednik senata,

Elisabet Fura-Sandström,

Corneliu Bîrsan,

Boštjan M. Zupančič,

Alvina Gyulumyan,

Egbert Myjer,

Luis López Guerra, sodniki,

in gospod Santiago Quesada, sodni tajnik,

po posvetovanju za zaprtimi vrati 26. februarja 2008

izreklo naslednjo sodbo, ki je bila sprejeta istega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva je bila sprožena s pritožbo (št. 66822/01) proti Republiki Sloveniji, ki jo je pri Sodišču na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: Konvencija) 9. januarja 2001 vložil slovenski državlján gospod Jože Dolhar (v nadaljevanju: pritožnik).

2. Slovensko vlado (v nadaljevanju: Vlada) je zastopal njen zastopnik gospod L. Bembič, generalni državni pravobranilec.

3. Pritožnik je na podlagi prvega odstavka 6. člena Konvencije zatrjeval, da je bilo trajanje postopka pred domačim sodiščem, v katerem je bil udeležen kot stranka, predolgo. Skliceval se je tudi na 13. člen Konvencije in trdil, da domača pravna sredstva, ki so na razpolago v zvezi s predolgim trajanjem postopkov, niso učinkovita. Nadalje je trdil, da so zamude v sodnih postopkih privedle do kršitve

njegovih pravic po 1. členu Protokola št. 1, 3. členu Protokola št. 7 in 4. členu Protokola št. 7 h Konvenciji.

4. Dne 5. septembra 2006 je Sodišče odločilo, da o pritožbi glede dolgega trajanja postopka in glede pomanjkanja učinkovitih pravnih sredstev v zvezi s tem obvesti Vlado. V skladu s tretjim odstavkom 29. člena Konvencije je odločilo, da bo hkrati odločalo o sprejemljivosti in utemeljenosti pritožbe.

DEJSTVA

I. OKOLIŠČINE ZADEVE

5. Pritožnik je bil rojen leta 1927 in živi v Kranju.

6. Dne 26. avgusta 1949 je bil pritožnikov oče J.D. v okviru kazenskega postopka obsojen, med drugim, na zaplembo premoženja v korist države. Ta sodba je bila izvršena s sklepom Okrajnega sodišča v Kranju 26. decembra 1949.

7. Dne 30. oktobra 1991, po vzpostavitvi neodvisnosti Republike Slovenije in po spremembi političnega sistema, je Vrhovno sodišče delno ugodilo zahtevi za varstvo zakonitosti, ki jo je vložil javni tožilec v zvezi s kazensko sodbo z dne 26. avgusta 1949 in oprostilo J.D. nekaterih obtožb.

8. V preostalem delu obtožnice, vključno z delom, ki se je nanašal na zaplembo premoženja, sta pritožnik in njegov brat vložila zahtevo za obnovo kazenskega postopka, ki ji je Temeljno sodišče v Ljubljani, Enota v Ljubljani ugodilo 19. novembra 1993. Po tem, ko je javni tožilec umaknil obtožnico, je Temeljno sodišče v Ljubljani 15. decembra 1993 ustavilo kazenski postopek in razveljavilo sodbo z dne 26. avgusta 1949.

9. Dne 27. decembra 1993 je nato pritožnik zahteval od Okrajnega sodišča v Kranju, naj razveljavi sklep z dne 26. decembra 1949, ki je izvršil osnovno kazensko sodbo in zaplenil premoženje v korist države, in da naj vknjiži v zemljiško knjigo prenos lastništva zaplenjenega premoženja v korist J.D..

10. Poleg tega so 7. junija 1994 dediči J.D., med njimi tudi pritožnik, pri Okrožnem sodišču v Kranju sprožili postopek zoper Republiko Slovenijo za vrnitev premoženja, zaseženega J.D.. Zahtevali so vrnitev vseh nepremičnin v naravi.

11. Dne 9. marca 1995 je Okrajno sodišče v Kranju ugodilo pritožnikovi zahtevi za razveljavitev sklepa o zaplembi z dne 26. decembra 1949, ne pa tudi za vknjižbo prenosa lastništva zaplenjenega premoženja v zemljiško knjigo. Pritožnik je vložil pritožbo, ki je Okrajno sodišče v Kranju 6. avgusta 1996 zavrlo kot prepozno.

12. Dne 9. februarja 1996 je pritožnik na poziv Okrožnega sodišča v Kranju slednje obvestil, da ugovarja uvedbi in nadaljevanju postopka za vrnitev zaplenjenega premoženja, ki so ga 7. junija 1994 sprožili dediči J.D., saj je trdil, da bi bilo mogoče izvesti vrnitev premoženja že na podlagi sklepa Okrajnega sodišča

v Kranju z dne 9. marca 1995, ki je razveljavil sklep o izvršitvi sankcije zaplembe premoženja.

13. Dne 13. februarja 1996 je pritožnik zahteval preklic razpisanega naroka za glavno obravnavo, čemur je sodišče ugodilo.

14. Istega dne je pritožnik vložil predlog za določitev drugega sodišča za odločanje o zadevi, kar je Vrhovno sodišče zavrnilo 12. junija 1996.

15. Dne 16. marca 1998 je pritožnik ponovno zahteval, naj se v zemljiški knjigi vknjiži prenos lastništva na J.D. na podlagi sklepa Okrajnega sodišča v Kranju z dne 9. marca 1995, ki je razveljavil sklep o izvršitvi sankcije zaplembe premoženja z dne 26. decembra 1949. 26. avgusta 1998 je Okrožno sodišče v Kranju zavrnilo njegovo zahtevo z obrazložitvijo, da je mogoče premoženje v primerih, kot je pritožnikov, vrniti samo v nepravdnem postopku, kakršen je predviden za primere vrnitve zaplenjenega premoženja, in da na podlagi pritožnikovega predloga dva takšna postopka že tečeta pred sodiščem. Pritožnik je vložil pritožbo, ki jo je Višje sodišče v Ljubljani zavrnilo 11. novembra 1998.

16. Dne 25. avgusta 1998 je pritožnik na zemljiško knjigo vložil predlog za vpis zaznambe prepovedi razpolaganja s spornim premoženjem in njegove obremenitve, kar je Okrajno sodišče v Kranju zavrnilo 20. marca 2000.

17. Dne 29. marca 1999 je Okrožno sodišče v Kranju združilo več postopkov za vrnitev zaplenjenega premoženja, v katerih so bili stranke pritožnik in drugi člani njegove družine.

18. Med 17. majem 1999 in 15. marcem 2001 je sodišče opravilo pet narokov za glavno obravnavo.

19. Dne 18. julija 1999 je pritožnik ponovno vložil predlog na zemljiško knjigo za vpis zaznambe prepovedi razpolaganja s spornim premoženjem in njegove obremenitve. 18. januarja 2000 je Okrajno sodišče v Kranju opozorilo pritožnika na svoje prejšnje sklepe, da je zahtevani vknjižbi v zemljiško knjigo mogoče ugoditi samo na podlagi pravnomočnega sklepa, izdanega v postopku vračanja.

20. Dne 17. aprila 2000 je pritožnik vložil ustavno pritožbo zaradi neugoditve predlagani vknjižbi v zemljiško knjigo, ki jo je Ustavno sodišče kot nepopolno zavrglo.

21. Dne 16. avgusta 2000 je pritožnik vložil nadzorstveno pritožbo pri Ministrstvu za pravosodje, ki je odgovorilo 14. novembra 2000.

22. V letih 2000 in 2001 je pritožnik vložil pritožbe v zvezi z zavrnitvijo zemljiške knjige, da se vknjiži prenos lastništva na njegovega očeta J.D., in zaradi trajanja postopka vračanja na Državni zbor Republike Slovenije, Vlado Republike Slovenije, Ministrstvo za pravosodje, Vrhovno sodišče, Državno tožilstvo in Varuha človekovih pravic.

23. Dne 15. marca 2001 je Okrožno sodišče v Kranju izdalo delni sklep, s katerim je določilo odškodnino za zaplenjene premičnine v korist dedičev J.D., med drugim tudi v korist pritožnika. Vsakemu je določilo 112.879 tolarjev (v nadaljevanju: SIT; 471 EUR), plačljivo v državnih obveznicah. Sklep je potrdilo Višje sodišče v Ljubljani 18. julija 2001.

24. Dne 24. januarja 2003 je sodišče opravilo še en narok za glavno obravnavo, na

katerem je odločilo o preostanku predloga za vrnitev, ki se je nanašal na nepremičnine. Sodišče je ugotovilo, da vrnitev v naravi ni več mogoča, saj je bilo na zahtevanih zemljiščih na Brdu pri Kranju po zaplembi v korist države zgrajenih več stavb, od katerih nekatere uporablja država za protokolarne dogodke. Pritožnikom je bila zato dosojena odškodnina za zaplenjene nepremičnine v znesku 424.270 SIT (1.770,50 EUR), plačljivo v državnih obveznicah. Pritožnik se je pritožil.

25. Dne 3. septembra 2003 je Višje sodišče v Ljubljani potrdilo izpodbijani sklep.

13. aprila 2005 je Vrhovno sodišče zavrnilo pritožnikovo revizijo.

26. Dne 21. decembra 2005 je Ustavno sodišče ni sprejelo v obravnavo pritožnikove ustavne pritožbe. Iz spisa ne izhaja, kdaj je bil pritožniku vročen ta sklep.

27. Dne 8. aprila 2004 je pritožnik ponovno zahteval od zemljiške knjige vknjižbo prenosa lastništva zaplenjenega premoženja v korist njegovega očeta J.D., kar je sodišče zavrnilo 14. julija 2004.

II. UPOŠTEVNO DOMAČE PRAVO IN SODNA PRAKSA

1. Ustava Republike Slovenije

28. Za obravnavano zadevo so posebej relevantne naslednje določbe Ustave Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 33/91):

23. člen

»Vsakdo ima pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebnega odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče.«

26. člen

»Vsakdo ima pravico do povračila škode, ki mu jo v zvezi z opravljanjem službe ali kakšne druge dejavnosti državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil s svojim protipravnim ravnanjem stori oseba ali organ, ki tako službo ali dejavnost opravlja ...«

30. člen

»Kdor je bil po krivem obsojen za kaznivo dejanje ali mu je bila prostost neutemeljeno odvzeta, ima pravico do rehabilitacije, do povrnitve škode, in druge pravice po zakonu.«

2. Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja

29. Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (Ur. list RS, št. 49/2006; v nadaljevanju: zakon iz leta 2006) se uporablja od 1. januarja 2007. Po 1. in 2. členu zakona je pravica do sojenja brez nepotrebnega odlašanja zagotovljena stranki v sodnem postopku, udeležencu po zakonu, ki ureja nepravdni

postopek, in oškodovancu v kazenskem postopku.

30. 25. člen določa naslednjo prehodno določbo v zvezi s pritožbami, ki so že bile vložene na Sodišču:

25. člen - Pravično zadoščenje za škodo, nastalo pred začetkom uporabe tega zakona

»(1) Glede zadeve, v kateri je kršitev pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja že prenehala, pa je stranka pred začetkom uporabe tega zakona že vložila zahtevo za pravično zadoščenje na mednarodno sodišče, Državno pravobranilstvo v štirih mesecih po prejemu zadeve v postopek poravnave od mednarodnega sodišča predlaga stranki poravnavo glede višine pravičnega zadoščenja. Stranka je dolžna Državnemu pravobranilstvu posredovati predlog za poravnavo v dveh mesecih po prejemu predloga Državnega pravobranilstva. Državno pravobranilstvo je dolžno odločiti o predlogu čimprej, najpozneje pa v štirih mesecih. ...

(2) Če predlogu za poravnavo iz prvega odstavka tega člena ni ugodeno ali če Državno pravobranilstvo in stranka ne dosežeta sporazuma v štirih mesecih od vložitve predloga stranke, lahko stranka vložijo tožbo na pristojno sodišče Republike Slovenije po tem zakonu. Stranka lahko vložijo tožbo v šestih mesecih po prejemu odgovora Državnega pravobranilstva, da njenemu predlogu iz prejšnjega odstavka ni ugodeno, oziroma po poteku roka, ki je v prejšnjem odstavku določen za odločitev Državnega pravobranilstva za sklenitev poravnave. Za postopek pred sodiščem se ne glede na vrsto ali višino zahtevka uporabljajo določbe zakona o pravnem postopku o sporu majhne vrednosti.«

3. Zakon o denacionalizaciji

31. Zakon o denacionalizaciji (Ur. list RS, št. 27/91) predstavlja podlago za vrnitev premoženja (ali njegove vrednosti), ki je prešlo v državno last po prej veljavni zakonodaji (agrarna reforma, nacionalizacija, zaseg, itd.).

32. 3. člen določa, da so upravičenci do denacionalizacije vse fizične osebe, ki jim je bilo premoženje podržavljeno po zakonodaji, sprejeti po koncu druge svetovne vojne. 4. člen nadalje določa, da so upravičenci do denacionalizacije tudi vse osebe, ki jim je bilo premoženje podržavljeno na podlagi pravnega akta, izdanega pred letom 1963.

33. Zakon o denacionalizaciji med drugim določa način in obseg vrnitve, omejitve v zvezi z vračanjem in vrednotenje premoženja. Zlasti določa številne izjeme, ko premoženja ni mogoče vrniti v naravi, na primer, če gre za premoženje, ki spada v državno naravno ali kulturno dediščino (17. člen), ali če služi za opravljanje dejavnosti javnih služb, ki jih ne bi bilo mogoče zadovoljivo premestiti na drugo lokacijo (19. člen). Nadalje v 2. členu in v 42. do 44. členu določa, da se v primerih, ko premoženja ni mogoče vrniti v prvotni obliki, upravičencu izplača odškodnina (ne v gotovini, ampak v državnih obveznicah, izplačljivih v obrokih v obdobju 15 let).

34. V skladu z 92. členom se je Zakon o denacionalizaciji prvotno uporabljal tudi

za vračanje premoženja v primerih, ko je bilo premoženje zaplenjeno po sodbah, izdanih v kazenskih postopkih, ki so bili pravnomočno končani do 31. decembra 1958. Ker sicer vrnitev premoženja neupravičeno obsojeni osebi ureja Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, ki ne vsebuje zgoraj omenjenih omejitev vračanja zaplenjenega premoženja, je 92. člen Zakona o denacionalizaciji vzpostavil manj ugoden sistem vračanja za primere, ko je bila sodba v kazenskem postopku izdana pred 31. decembrom 1958. To določbo je 5. novembra 1992 razveljavilo Ustavno sodišče, delno iz razloga, ker je imela retroaktivno veljavo in je torej kršila 155. člen Ustave Republike Slovenije (odločba št. U-I-10/92, gl. spodaj).

4. Zakon o kazenskem postopku

35. Zakon o kazenskem postopku (Ur. list RS, št. 63/94) v prvem odstavku 538. člena določa:

538. člen

»1. Pravico do povrnitve škode zaradi neupravičene obsodbe ima tisti, ki je bil ... pravnomočno obsojen, pozneje pa je bil v zvezi z izrednim pravnim sredstvom novi postopek pravnomočno ustavljen...«

5. Zakon o začasnem, delnem zadržanju vračanja premoženja

36. Dne 30. decembra 1995 je začel veljati Zakon o začasnem, delnem zadržanju vračanja premoženja (Ur. list št. RS, št. 74/95), ki je začasno zadržal izvajanje določenih vrst postopkov za vrnitev za dobo treh let.

6. Zakon o začasnem zadržanju izvajanja nekaterih določb Zakona o denacionalizaciji in Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij

37. Dne 8. avgusta 1997 je bil sprejet Zakon o začasnem zadržanju izvajanja nekaterih določb Zakona o denacionalizaciji in Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur. list RS, št. 49/97). Njegov 2. člen je začasno, najprej do 20. decembra 1997, nato pa – po spremembi – do 31. marca 1998, zadržal vodenje postopkov v zvezi z vrnitvijo premoženja ali plačilom odškodnine, med drugim tudi za primere, v katerih je bilo premoženje zaplenjeno na podlagi sodb v kazenskem postopku, izdanih pred 31. decembrom 1958.

7. Spremembe in dopolnitve Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij

38. Pred spremembami iz leta 1998 se je Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur. list RS, št. 17/78 in 8/90) uporabljal tudi za vračanje premoženja, zaplenjenega na podlagi sodb v kazenskem postopku, ki so bile izdane pred 31. decembrom 1958 in kasneje razveljavljene (gl. spodaj odločbo Ustavnega sodišča št. U-I-10/92 z dne 5. novembra 1992). V 145. členu je določal, da sodišče, ki je izvršilo kazen zaplembe premoženja, odloča tudi o vrnitvi zaplenjenega premoženja ali plačilu odškodnine zanj.

39. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Ur. list RS, št. 10/98) je dodal zakonu nova 145. a in 145. c člen. Kar zadeva zahteve za vrnitev premoženja, zaplenjenega na podlagi sodb v kazenskem postopku, izdanih pred 31. decembrom 1958, je 145. a člen nadomestil 145. člen in se skliceval na Zakon o denacionalizaciji glede oblik in obsega vračanja, omejitev v zvezi z vračanjem in glede vrednotenja premoženja, s čimer je uveljavil manj

ugoden način vračanja, kot je bil tisti iz Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij. 40. 3. člen je določil, da se sprememba uporablja tudi v nepravdnih in pravnih postopkih v zvezi z vrnitvijo zaplenjenega premoženja, ki so se začeli pred uveljavitvijo tega zakona in ki do takrat še niso bili pravnomočno končani.

8. Odločbe Ustavnega sodišča

41. Dne 5. novembra 1992 je Ustavno sodišče razveljavilo 92. člen Zakona o denacionalizaciji, ki je določal, da se za vrnitev premoženja, zaplenjenega na podlagi sodb v kazenskem postopku, ki so bile izdane pred 31. decembrom 1958 in kasneje razveljavljene na podlagi izrednih pravnih sredstev, uporablja Zakon o denacionalizaciji (odločba št. U-I-10/92). Sodišče je ugotovilo, da so izpodbijane določbe pomenile poseg v učinek pravnomočnih odločb o razveljavitvi kazenskih sodb in da so z učinkom za nazaj vplivale na pravice neupravičeno obsojenih oseb. Skladno z ugotovitvami sodišča bi moral vračanje tovrstnega premoženja urejati Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, ki določa ugodnejši način vračanja.

42. V drugem postopku, začetem na pobudo za oceno ustavnosti, je bilo Ustavno sodišče pozvano, naj odloči o ustavnosti 145. a in 145. c člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, ki odkazujeta na Zakon o denacionalizaciji, ki naj se uporabi za vrnitev premoženja, zaplenjenega s kazenskimi sodbami, izdanimi pred 31. decembrom 1958, in torej vzpostavljata manj ugoden sistem vračanja. Sodišče je ugotovilo, da izpodbijani določbi nista v neskladju z ustavo, saj je bil takšen poseg v ustavne pravice neupravičeno obsojenih oseb iz 30. člena (pravica do rehabilitacije in odškodnine) in 33. člena ustave (pravica do zasebne lastnine in dedovanja) nujen zaradi zaščite pravic drugih upravičencev po Zakonu o denacionalizaciji, ki so bili na podoben način upravičeni do povračila za krivice, storjene med drug svetovno vojno in neposredno po njej (združena odločba št. U-I-60/98 z dne 16. julija 1998). Načelo socialne države opravičuje zakonodajalca, z dolžnim upoštevanjem pravic vseh državljanov do socialne varnosti, da upošteva finančne zmogljivosti države in da v primerih, ko je to ustavno dopustno, tudi ustrezno omeji določene pravice.

43. Ustavno sodišče je še dodalo, da se 5. novembra 1992, ko je odločilo o razveljavitvi 92. člena Zakona o denacionalizaciji in o tem, da je Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij prava podlaga za urejanje vračanja premoženja, zaplenjenega na podlagi sodb, izdanih v kazenskem postopku pred 31. decembrom 1958 (odločba št. U-I-10/92), ni zavedalo celotnega obsega premoženja, zaplenjenega v kazenskih postopkih pred 31. decembrom 1958, in tako tudi ne obsega finančnih obveznosti države.

44. Ustavno sodišče je še odločilo, da 3. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij ni v neskladju z ustavo, ne glede na dejstvo, da je retroaktivno vplival na pridobljene pravice, saj je bil retroaktivni učinek zakona upravičen z javno koristjo.

9. Odločitev Vrhovnega sodišča

45. Ker Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij ne določa posebnega postopka za vrnitev premoženja, zaplenjenega v kazenski sodbi, je Vrhovno sodišče 21. in 22. decembra 1992 sprejelo pravno mnenje, da je tako premoženje treba vrniti v

»nepravdnem postopku, ki predstavlja manj formalen postopek in je zato v korist osebe, upravičene za vrnitev« (Poročilo Vrhovnega sodišča št. 11/92).

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV PRVEGA ODSTAVKA 6. ČLENA GLEDE TRAJANJA POSTOPKA IN 13. ČLENA KONVENCIJE

46. Pritožnik se je pritožil zaradi nerazumno dolgega trajanja postopkov. Skliceval so se na prvi odstavek 6. člena Konvencije, ki določa:

»Vsakdo ima pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ... v razumnem roku odloča ... sodišče.«

47. Pritožnik se je nadalje pritožil, da pravna sredstva, ki so v Sloveniji na voljo glede nerazumno dolgih sodnih postopkov, niso učinkovita. Skliceval se je na 13. člen Konvencije, ki določa:

»Vsakdo, čigar pravice in svoboščine, zajamčene s to Konvencijo, so kršene, ima pravico do učinkovitih pravnih sredstev pred domačimi oblastmi, in to tudi, če je kršitev storila uradna oseba pri opravljanju uradne dolžnosti.«

A. Dopustnost

48. Pritožnik je trdil, da razpoložljiva pravna sredstva niso učinkovita.

49. Vlada se je sklicevala na to, da niso bila izčrpana domača pravna sredstva.

50. Sodišče ugotavlja, da je bila v postopku, v katerem je bil stranka pritožnik, zadnja odločitev sprejeta 21. decembra 2005, ko je Ustavno sodišče zavrglo ustavno pritožbo. Iz tega izhaja, da se je postopek končal pred začetkom uporabe Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja. Pritožnik bi bil lahko uporabil torej samo pravna sredstva, ki so bila na razpolago, preden se je začel uporabljati ta zakon. Obravnavana pritožba je tako podobna zadevama Belinger in Lukenda (Belinger proti Sloveniji (sklep), št. 42320/98, 2. oktober 2001, in Lukenda proti Sloveniji, št. 23032/02, 6. oktober 2005; gl. tudi Grzinčič proti Sloveniji, št. 26867/02, sodba, 3. maj 2007). V teh zadevah je Sodišče zavrnilo ugovor Vlade o neizčrpanju domačih pravnih sredstev, saj je ugotovilo, da pravna sredstva, ki so jih pritožniki imeli na voljo, niso bila učinkovita. Sodišče opozarja na ugotovitve v zadevi Lukenda, da je predstavljala kršitev pravice do sojenja v razumnem roku sistemski problem, ki je izhajal iz neustrezne zakonodaje in neučinkovitega delovanja sodnega sistema.

51. Kar zadeva obravnavano zadevo, Sodišče ugotavlja, da Vlada ni predložila nobenih prepričljivih dokazov, zaradi katerih bi morale Sodišče to zadevo

obravnavati drugače od uveljavljene sodne prakse.

52. Ugovor Vlade je zato treba zavrniti. Sodišče nadalje še ugotavlja, da pritožnikovi pritožbi v zvezi s trajanjem postopka in pomanjkanjem učinkovitega pravnega sredstva nista očitno neutemeljeni v smislu tretjega odstavka 35. člena Konvencije. Prav tako nista nedopustni iz katerega koli drugega razloga. Zato ju je treba razglasiti za dopustni.

B. Utemeljenost zadeve

1. Prvi odstavek 6. člena Konvencije

(a) Navedbe strank

53. Pritožnik je vztrajal, da postopki objektivno niso izpolnili zahteve po »razumnem roku«.

54. Vlada je trdila, da je bilo trajanje postopka dolgo zaradi zapletenosti zadeve, zlasti upošteva dejstvo, da je bil obseg premoženja velik in sestavljen iz številnih postavk. Pritožnik je sam prispeval k dodatnim zamudam, saj je vztrajal pri nerealnih zahtevkah za vrnitev celotnega premoženja v naravi, odklanjal sodelovanje, predlagal preklic razpisanih narokov za glavno obravnavo in zahteval, naj o zadevi odloči drugo sodišče.

(b) Ocena Sodišča

55. Pri določitvi obdobja, ki ga je treba upoštevati, Sodišče ugotavlja, da se je postopek začel 7. junija 1994, torej pred 28. junijem 1994, ko se je za Slovenijo začela uporabljati Konvencija. Upošteva svojo pristojnost *ratione temporis* lahko Sodišče presoja le obdobje, ki je minilo od tega datuma, čeprav bo upoštevalo stanje postopka pred domačimi sodišči na ta dan (gl. med drugim zadevo *Belinger*, navedeno zgoraj, in *Kudła proti Poljski* [VS], št. 30210/96, odstavek 123, ESČP 2000-XI). Postopek se je končal najprej 21. decembra 2005, ko je Ustavno sodišče zavrglo pritožnikovo ustavno pritožbo. Obdobje, ki ga je treba upoštevati, je torej trajalo skoraj 11 let in 6 mesecev, pri čemer se je o pritožnikovi zadevi odločalo na štirih stopnjah sojenja.

56. Sodišče ponovno poudarja, da je treba razumnost trajanja postopka ocenjevati glede na okoliščine zadeve in ob upoštevanju naslednjih meril: zapletenosti zadeve, ravnanja pritožnika in vpletenih oblasti ter presoje, kolikšen je bil pomen sporne zadeve za pritožnika (gl. med drugim *Frydlender proti Franciji* [VS], št. 30979/96, odstavek 43, ESČP 2000-VII).

57. Sodišče ugotavlja, da je bil postopek delno zapleten. Sodišče je prav tako upoštevalo, da je zadeva, o kateri se je odločalo v domačih postopkih, imela določen pomen za pritožnika. Vendar pa Sodišče ugotavlja, da je pritožnikovo ravnanje, zlasti to, da je zavračal sodelovanje v postopku in zglasitev na razpisane naroke za glavno obravnavo, v določeni meri pripomoglo k trajanju postopka. Vlada pa po drugi strani ni predložila nikakršne razlage za številne znatne zamude v postopku, kakršna je na primer več kot triletno obdobje med dnem, ko je sodišče preklicalo razpisani narok za glavno obravnavo, in dnem, ko je združilo več

različnih postopkov za vrnitev. Sodišče je bilo tudi popolnoma neaktivno skoraj dve leti, potem ko je izdalo delni sklep o vrnitvi glede zaplenjenih premočnin.

58. Po proučitvi vsega predloženega gradiva in v skladu s sodno prakso Sodišče ocenjuje, da je bilo trajanje postopka v obravnavani zadevi predolgo in ni izpolnilo zahteve po sojenju v razumnem roku.

59. Prišlo je torej do kršitve prvega odstavka 6. člena.

2. 13. člen Konvencije

60. Sodišče ponovno poudarja, da 13. člen Konvencije zahteva, da se zagotovi učinkovito pravno sredstvo pred domačimi oblastmi za zatrjevano kršitev zahteve iz prvega odstavka 6. člena po sojenju v razumnem roku (gl. Kudła v. Poljska [VS], št. 30210/96, odstavek 156, ESČP 2000-XI). Sodišče ugotavlja, da je ugovore in trditve, ki jih je predložila Vlada v zvezi s pravnimi sredstvi, ki so bila na razpolago pred začetkom uporabe Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja, zavrnilo v prejšnjih zadevah (gl. Grzinčič, naveden zgoraj) in ne vidi razloga, da bi v obravnavani zadevi prišlo do drugačnega zaključka.

61. Zato Sodišče meni, da je v obravnavani zadevi prišlo do kršitve 13. člena zaradi pomanjkanja pravnega sredstva v domačem pravu, s katerim bi pritožnik mogel pridobiti odločbo, ki bi potrdila njegovo pravico do sojenja v razumnem roku, kot to določa prvi odstavek 6. člena.

II. ZATRJEVANE KRŠITVE 1. ČLENA PROTOKOLA ŠT. 1, IN 3. ČLENA PROTOKOLA ŠT. 7 IN 4. ČLENA PROTOKOLA ŠT. 7 H KONVENCIJI

62. Pritožnik je nadalje trdil, da postopek za vrnitev zaplenjenega premoženja ni bil potreben, saj bi bilo mogoče vrnitev opraviti že na podlagi sklepa Temeljnega sodišča v Ljubljani z dne 15. decembra 1993, s katerim se sodišče razveljavilo sankcijo zaplembe premoženja. Po mnenju pritožnika mu je glede na domačo zakonsko ureditev ta sklep sam po sebi dal pravico do vrnitve v naravi nepremičnin, zaplenjenih s kazensko sodbo. Kakršen koli nadaljnji postopek, katerega cilj je bil ugotovitev njegove pravice, je zavlačeval prenos lastništva in mu torej preprečeval izvrševanje pravic iz 1. člena Protokola št. 1, 3. člena Protokola št. 7 in 4. člena Protokola št. 7 h Konvenciji ter je zato predstavljal kršitev teh določb.

63. 1. člen Protokola št. 1 v zadevnem delu določa, kot sledi:

»Vsaka fizična ali pravna oseba ima pravico do mirnega uživanja svojega premoženja. Nikomur ne sme biti premoženje odvzeto, razen če je to v javnem interesu, v skladu s pogoji, ki jih določa zakon ter ob spoštovanju splošnih načel mednarodnega prava...«

3. člen Protokola št. 7 predpisuje:

»Če je bila pravnomočna kazenska sodba pozneje razveljavljena ali če je bila oseba pomiloščena zato, ker je kako novo ali na novo odkrito dejstvo pokazalo, da gre za

sodno zmoto, ima oseba, ki je zaradi takšne obsodbe prestajala kazen, pravico do odškodnine skladno z zakonom ali prakso te države, razen če bi se dokazalo, da je prepozno razkritje takšnih dejstev prizadeti v celoti ali deloma sam povzročil.«

4. člen Protokola št. 7 predpisuje:

»1. Pristojni sodni organi iste države ne smejo nikogar kazensko obravnavati niti ponovno kaznovati za kaznivo dejanje, za katero je bil na podlagi zakona in v skladu s kazenskim postopkom te države s pravnomočno sodbo že oproščen ali obsojen.

2. Določbe prejšnjega odstavka ne preprečujejo obnove kazenskega postopka na podlagi zakona in skladno s kazenskim postopkom določene države, če obstajajo dokazi o novih ali na novo odkritih dejstvih ali pa če je v prejšnjih postopkih prišlo do bistvene napake, ki bi bila lahko vplivala na izid sojenja.

3. Odstopanje od tega člena na podlagi 15. člena Konvencije ni mogoče.«

64. Kar zadeva zatrjevano kršitev 1. člena Protokola št. 1, Sodišče ponovno poudarja načela, ki so se v zvezi s 1. členom Protokola št. 1 izoblikovala v sodni praksi in ki jih je navedlo tudi v svoji sodbi Kopecký proti Slovaški [VS], št. 44912/98, ESČP 2004-IX (gl. tudi Sirc proti Sloveniji, št. 44580/98, 22. junij 2006):

(a) Odvzem lastninske pravice ali druge stvarne pravice je v načelu trenutno dejanje in nima za posledico trajajočega stanja »odvzema pravice« (gl. Malhous proti Češki republiki (sklep) [VS], št. 33071/96, ESČP 2000-XII in nadaljnje sklice).

(b) 1. člen Protokola št. 1 ne zagotavlja pravice do pridobitve premoženja (gl. Van der Mussele proti Belgiji, sodba z dne 23. novembra 1983, Serija A št. 70, str. 23, odstavek 48, in Slivenko in drugi proti Latviji (sklep) [VS], št. 48321/99, odstavek 121, ESČP 2002-II).

(c) Pritožnik lahko zatrjuje kršitev 1. člena Protokola št. 1 samo v primeru, če so se sporne odločitve nanašale na njegovo »premoženje« v smislu te določbe.

»Premoženje« lahko predstavlja »obstoječe premoženje« ali »sredstva«, vključno s terjatvami, glede katerih lahko pritožnik oziroma pritožnica trdi, da ima vsaj »legitimno pričakovanje«, da bo dosegel učinkovito uživanje lastninske pravice.

Nasprotno pa upanja, da bo priznana lastninska pravica, ki jo je nemogoče učinkovito izvrševati, ni mogoče šteti za »premoženje« v smislu 1. člena Protokola št. 1, kot tudi ne pogojne terjatve, ki preneha zaradi neizpolnitve pogoja (gl. Malhous proti Češki republiki (sklep) [VS], št. 33071/96, ESČP 2000-XII; Polacek in Polackova proti Češki republiki (sklep) [VS], št. 38645/97, odstavek 62, 10. julij 2002; Gratzinger in Gratzingerova proti Češki republiki (sklep) [VS], št. 39794/98, odstavek 69, ESČP 2002-VII; Bugarski in von Vuchetich proti Sloveniji (sklep), št. 44142/98, 3. julij 2001).

(d) Ni mogoča razlaga, da 1. člen Protokola št. 1 nalaga državam pogodbenicam splošno obvezo, da vrnejo premoženje, ki je bilo nanje preneseno, preden so ratificirale Konvencijo. Prav tako 1. člen Protokola št. 1 ne nalaga nikakršnih omejitev pravic držav pogodbenic, da določijo obseg vrnitve premoženja in izberejo pogoje, pod katerimi so pristale na vrnitev lastninske pravice prejšnjih lastnikov (gl. Jantner proti Slovaški, št. 39050/97, odstavek 34, 4. marec 2003).

(e) Po drugi strani pa je mogoče šteti, da zakonodaja, ki jo sprejme država pogodbenica po ratifikaciji Konvencije (vključno s Protokolom št. 1) in ki zagotavlja popolno ali delno vrnitev premoženja, zaseženega pod prejšnjim režimom, vzpostavlja novo lastninsko pravico, ki je glede oseb, ki zadostijo pogojem za upravičenje, zavarovana s 1. členom Protokola št. 1. Isto lahko velja tudi za sporazume za vrnitev ali plačilo odškodnine, ki so bili sklenjeni po zakonodaji, veljavni pred ratifikacijo, če je takšna zakonodajna ureditev ostala v veljavi tudi po tem, ko je država pogodbenica ratificirala Protokol št. 1 (gl. Broniowski proti Poljski [VS], št. 31443/96, odstavek 125, ESČP 2004-V).

65. Glede na okoliščine obravnavanega primera Sodišče ocenjuje, da je jasno, da za pritožnika ni mogoče reči, da je imel »obstoječe premoženje« v smislu 1. člena Protokola št. 1, saj je bilo sporno premoženje zaplenjeno leta 1949. Tako je treba ugotoviti, ali bi lahko pritožnik imel »legitimno pričakovanje« za izpolnitev svojega zahtevka za vrnitev v trenutku, ko je bila 9. marca 1995 razveljavljena sankcija zaplembe premoženja.

66. Sodišče zapaža, da se mora glede na sklep Ustavnega sodišča z dne 5. novembra 1992 za vrnitev premoženja, zaplenjenega na podlagi kazenske sodbe, izdane pred 31. decembrom 1958, uporabljati Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij. Ta zakon je v 145. členu določil, da sodišče, ki je izvršilo zaplembo premoženja, odloči tudi o vrnitvi ali odškodnini za zaplenjeno premoženje. Poleg tega v skladu z mnenjem Vrhovnega sodišča z dne 21. in 22. decembra 1992 sodišče odloča o vrnitvi zaplenjenega premoženja v nepravdnem postopku. Jasno je, da bi bil moral pritožnik v skladu z domačo zakonodajo sprožiti postopek, da bi lahko izvrševal svojo pravico do vrnitve ali do odškodnine za zaplenjeno premoženje.

67. Sodišče zato ugotavlja, da 9. marca 1995, ko je bila razveljavljena sankcija zaplembe premoženja, pritožnik ni mogel upravičeno pričakovati, da bo premoženje vrnjeno nemudoma, ne da bi pred tem pristojno sodišče odločalo o njegovem zahtevku v okviru nepravdnega postopka (gl. Sirc proti Sloveniji, naveden zgoraj, odstavek 275). Upravičenje do premoženja, ki ga je želel pritožnik ponovno pridobiti, nanj ni moglo biti preneseno že na podlagi sodbe z dne 9. marca 1995, brez predhodnega obravnavanja na sodišču (gl. Kopecký, naveden zgoraj, odstavek 41).

68. Sodišče v tej zvezi nadalje ugotavlja, da je bila pravica do vrnitve zaplenjenih nepremičnin dejansko odobrena dedičem J.D., med njimi tudi pritožniku, s strani Okrožnega sodišča v Kranju dne 24. januarja 2003, ki je vsakemu od njih dosodilo odškodnino v znesku 424.270 SIT (1.770,50 EUR), plačljivo v državnih obveznicah. Sodbo je bila kasneje potrjena na višjih stopnjah in končno tudi 21.

decembra 2005 na Ustavnem sodišču.

69. Kar zadeva pritožnikovo pritožbo, da ni bila odobrena vrnitev nepremičnin v naravi, Sodišče ugotavlja, da je Zakon o denacionalizaciji, na katerega se je v času, ko je bila sprejeta sodba z dne 24. januarja 2004, Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij skliceval kot na zakon, ki ureja vrnitev premoženja, zaplenjenega na podlagi kazenskih sodb, izdanih pred 31. decembrom 1958, določal, da se zaplenjeno premoženje vrne v naravi, razen v primeru, ko izredni razlogi opravičujejo plačilo odškodnine. Eno od takih izjem določa 19. člen Zakona o denacionalizaciji, ki preprečuje vrnitev premoženja v prvotni obliki, kadar se uporablja za dejavnosti javnih služb, ki jih ni mogoče zadovoljivo premestiti na drugo lokacijo.

70. Kot izhaja iz razlogovanja Okrožnega sodišča v Kranju v njegovem sklepu z dne 24. januarja 2003, so bili na zahtevanih parcelah po njihovi zaplembi v korist države zgrajeni številni objekti, od katerih se nekateri uporabljajo tudi za protokolarne dogodke. Sodišče je zaključilo, da zaradi tega premoženja ni mogoče vrniti v naravi in je zato pritožniku dosodilo odškodnino. Kot izhaja iz tega sklepa kot tudi iz sklepov drugih domačih sodišč, ki so ta sklep potrdili, pritožnik po domači zakonodaji ni imel pravice do vrnitve premoženja v naravi. Njegov zahtev za vrnitev nepremičnin v naravi tako pravzaprav predstavlja ugovor na izid postopka pred sodišči in na napake v razlagi in uporabi notranjega prava, ki so ga domnevno zagrešila domača sodišča.

71. Sodišče opozarja, da je sicer po 19. členu Konvencije njegova naloga, da zagotavlja spoštovanje zavez, ki so jih do Konvencije prevzele države pogodbenice, ni pa njegova funkcija v tem, da bi se ukvarjalo z napačno oceno dejanskega stanja ali prava, ki so jo domnevno zagrešila domača sodišča, razen in v kolikor so kršila pravice in svoboščine, ki jih varuje Konvencija. Poleg tega je naloga prvenstveno domačih administrativnih in sodnih oblasti, zlasti sodišč, da razlagajo in uporabljajo domače pravo (gl med drugim Streletz, Kessler in Krenz proti Nemčiji [VS], št. 34044/96, 35532/97, 44801/98, odstavek 49, ESČP 2001-II, in Houfova proti Češki republiki (sklep), št. 58177/00, 1. julij 2003).

72. Po oceni Sodišča so nacionalne sodne oblasti izdale obrazložene sklepe, v katerih so odgovorile na vse relevantne pritožnikove navedbe (gl. Nadbiskupija Zagrebačka proti Sloveniji, št. 60376/00, 27. maj 2004). Nič ne kaže na to, da bi bil zaključek nacionalnih sodnih oblasti arbitraren ali v nasprotju z določbami nacionalnega prava.

73. Iz tega izhaja, da ni prišlo do posega v pritožnikove pravice do spoštovanja premoženja, kot so določene z domačo zakonodajo. Pritožnikovo pritožbo po 1. členu Protokola št. 1 je zato treba v skladu s tretjim odstavkom 35. člena Konvencije zavrniti kot očitno neutemeljeno.

74. V kolikor je mogoče pritožnikove trditve po 3. členu Protokola št. 7 in 4. členu Protokola št. 7 razlagati kot zahteve za takojšnjo vrnitev zaplenjenih nepremičnin, ki bi temeljila zgolj na sodbi Temeljnega sodišča v Ljubljani z dne 15. decembra 1993, ki je razveljavila sankcijo zaplembe, Sodišče najprej ugotavlja, da po domači pravni ureditvi dediči oseb, ki so bile neupravičeno obsojene med drugo svetovno

vojno in po njej, uživajo pravico do vrnitve premoženja, zaplenjenega na podlagi kazenskih sodb, v okviru nepravdnega postopka (gl. odstavek 49 zgoraj). Sodišče nadalje ugotavlja, da so slovenska sodišča pritožniku v okviru nepravdnega postopka dejansko priznala pravico do vrnitve zaplenjenih nepremičnin in mu dosodila odškodnino (gl. odstavek 50 zgoraj). Po mnenju Sodišča zato pritožnik ne more več trditi, da je žrtev teh zatrjevanih kršitev.

75. Pritožnikove pritožbe po 3. členu Protokola št. 7 in 4. členu Protokola št. 7 je zato treba zato razglasiti kot nedopustne zaradi njihove *ratione personae* neskladnosti s Konvencijo in jih zavrniti v skladu s četrtem odstavkom 35. člena Konvencije.

III. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

76. 41. člen Konvencije določa:

»Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve Konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje.«

A. Škoda

77. Pritožnik je trdil, da je utrpel materialno škodo, in je predložil cenitveno poročilo z oceno vrednosti zaplenjenih nepremičnin. Kar se tiče nepremoženjske škode, je pritožnik v pritožbi trdil, da je to utrpel zaradi nerazumno dolgega časa, ki je moral preteči po domači zakonski ureditvi in mehanizmih, da je bilo zaplenjeno premoženje vrnjeno neupravičeno obsojenim in njihovim dedičem. Pritožnik ni opredelil svojega zahtevka niti po tem, ko ga je Sodišče k temu pozvalo 14. marca 2007 in 30. marca 2007, saj se je zgolj skliceval na navedbe iz svoje prvotne dokumentacije z 9. januarja 2001.

78. Vlada je zahtevku oporekala in trdila, da pritožnik ni primerno opredelil svojih zahtevkov ali v zvezi z njimi predložil kakršnihkoli dokazov.

79. Sodišče ni ugotovilo vzročne zveze med ugotovljeno kršitvijo in nastalo premoženjsko škodo; zato je ta zahtevek zavrnilo. Po drugi strani pa ocenjuje, da je pritožnik gotovo utrpel nepremoženjsko škodo zaradi pretirano dolgega postopka in pomanjkanja učinkovitega pravnega sredstva. Po prostem preudarku mu ob upoštevanju njegovega lastnega ravnanja Sodišče po tej postavki prisoja 3.500 EUR.

B. Stroški

80. Pritožnik ni jasno opredelil stroškov in izdatkov, ki jih je imel v postopku. Zato mu po tej postavki Sodišče ne prisoja ničesar.

C. Zamudne obresti

81. Sodišče ocenjuje, da je primerno, da se zamudne obresti obračunajo po mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, zvišani za tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. razglša, da je pritožba, v kolikor se nanaša na dolgo trajanje postopka in pomanjkanje učinkovitih pravnih sredstev v zvezi s tem, dopustna, preostanek pritožbe pa je nedopusten;

2. razsoja, da je prišlo do kršitve prvega odstavka 6. člena Konvencije v zvezi s trajanjem postopka;

3. razsoja, da je prišlo do kršitve 13. člena Konvencije;

4. razsoja

a) da mora tožena država pritožniku v treh mesecih od dne, ko postane po drugem odstavku 44. člena Konvencije sodba dokončna, plačati 3.500 EUR (tri tisoč petsto eurov) za nepremoženjsko škodo, zvišano za morebitni davek;

b) da se po izteku navedenih treh mesecev do plačila obračunajo na navedene zneske linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, zvišani za tri odstotne točke;

5. zavrne v preostalem delu pritožnikov zahtevek po pravičnem zadoščenju.

Sodba je napisana v angleščini in pisno notificirana 18. marca 2008 v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Santiago Quesada Josep Casadevall

sodni tajnik predsednik senata